

บทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี*

THE ROLE OF THE SANGHA IN CARING FOR SICK MONKS
IN MUEANG DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

พระครูธรรมธรรอภิชัย อภิชโย,
พระครูวิโรจน์ภาณุจนเขต (นันทกฤต ทีปังกรโร)
Phrakhrudhammadhorn Apichai Apichayo,
Phrakruwirojkanchanakhet (Nanthakrit Teepangkaro)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: pda.55@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 3. นำเสนอการพัฒนาบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นแบบผสมผสานวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 277 รูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า หลักสังคหัตถุธรรม 4 ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายหลักสังคหัตถุธรรม 4 ได้ร้อยละ 45.6 ($R^2=0.456$) และการบริหารจัดการตามหลัก 4M ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการตามหลัก 4M ได้ร้อยละ 58.3

($R^2=.583$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย 3. การพัฒนาบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า การดูแลพระสงฆ์อาพาธจำเป็นต้องบูรณาการการดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างเป็นองค์รวม ด้านจิตใจเน้นการให้กำลังใจผ่านการพูดคุยอย่างเข้าใจ ใช้ธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้านสังคมต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: บทบาท; การดูแล; พระภิกษุอาพาธ

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of care for sick monks by the Sangha administrative monks at Mueang District, Chonburi Province, 2. To study the factors affecting the care for sick monks by the Sangha administrative monks at Mueang District, Chonburi Province, and 3. To present the development of the role of care for sick monks by the Sangha administrative monks at Mueang District, Chonburi Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research, data were collected from 277 samples monks. Data are analyzed using descriptive statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 9 key informants, analyzed by descriptive interpretation.

The research results were as follows: 1. The role of care for sick monks by the Sangha administrative monks at Mueang District, Chonburi Province, by overall, was at a high level. 2. Factors affecting the care for sick monks by the Sangha administrative monks at Mueang District Chonburi Province were found that the 4 Sanghavatthudhamma principles had effects on the role of caring for sick monks by the Sangha leaders at Mueang Chonburi District, Chonburi Province at a statistically significant level of 0.01. They could jointly predict the 4 Sanghavatthudhamma principles by 45.6 percent ($R^2=.456$). Management according to the 4M principles had an effect on the role of caring for sick monks by the Sangha leaders in Mueang Chonburi District, Chonburi Province in 3 aspects with statistically significant level of 0.01. They could jointly predict the 4M management by 58.3 percent ($R^2=.583$). Therefore, the research hypothesis was accepted. The development of the

role of caring for sick monks by the Sangha administrative monks at Mueang District, Chonburi Province was found that caring for sick monks must integrate care in terms of physical, mental, and social aspects in a holistic manner. The mental aspect emphasized encouragement through understanding conversations and uses the Dhamma as a mental anchor. The social aspect required creating a network of cooperation from the community and relevant agencies.

Keywords: Role; Care; Sick Monks

บทนำ

การดูแลสุขภาพเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันที่ทำให้เกิดผลดีต่อร่างกายและจิตใจของผู้ปฏิบัติเอง เป็นพฤติกรรมที่กระทำทั้งขณะที่ร่างกายแข็งแรงเป็นการสร้างเสริม สุขภาพ การป้องกันโรคและครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นขณะเจ็บป่วย ถ้าคนมีความใส่ใจและดูแลสุขภาพย่อมส่งผลต่อ การมีชีวิตที่ดี ทั้งต่อตนเองและสังคม สังคมสงฆ์ เป็นสังคมที่เป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐเน้นความสมถะเรียบง่ายสันโดษยินดีเท่าที่ได้มาไม่เก็บสะสมปัจจัย (วิ.ม. (ไทย), 5/274/72) หากไม่มีการพัฒนากระบวนการส่งเสริมและการดูแลสุขภาพในด้านสุขภาพ จะทำให้ตัวของพระสงฆ์ขาดการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมให้อยู่ในสภาวะที่ถูกต้อง ซึ่งส่งผลต่อการสืบทอดพระพุทธศาสนาซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาความดีงามด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านการปฏิบัติให้เป็นอย่างดีและสั่งสอนประชาชน ทั่วไป ซึ่งเป็นความจำเป็นสำคัญยิ่งต่อความเจริญมั่นคงหรือความล้มเหลวอ่อนแอของประเทศไทย ธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ มีที่มาจาก การขับเคลื่อน มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2555 เรื่อง พระสงฆ์กับการพัฒนาสุขภาพ ดำเนินการภายใต้วิสัยทัศน์ พระแข็งแรง วัดมั่นคง ชุมชนเป็นสุข ภายในระยะเวลา 10 ปี โดยยึดหลักการทางธรรมาภิบาล กล่าวคือ พระสงฆ์เป็นผู้นำกำหนดแนวทาง โดยฆราวาสเป็นฝ่ายสนับสนุน ทั้งนี้ ภายหลังจากประกาศใช้ธรรมนูญฯ ในงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2560 ได้มีการตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ พุทธศักราช 2560 มีสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) และองค์กรภาคีภาคีเครือข่ายร่วมกันเป็นเลขานุการ เพื่อสนองงานของมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคณะสงฆ์และฆราวาส/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ทั้งระบบ โดยบูรณาการการทำงานให้สอดคล้องกับงานยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 สิงหาคม พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมานายอนุทิน

ชาญวีรกุล รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะประธานกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้มอบนโยบายให้สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข (สธ.) และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สานพลังทำงานร่วมกันเพื่อเดินหน้าขับเคลื่อนธรรมนูญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากคณะสงฆ์และภาคีทุกภาคส่วนทั่วประเทศ เพื่อให้ธรรมนูญสุขภาพเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสุขภาวะและเข้าถึงบริการสาธารณสุขให้กับพระภิกษุสงฆ์กว่าสองแสนห้าหมื่นรูปทั่วประเทศ

บทบาทของพระสังฆาธิการในการดูแลพระภิกษุอาพาธ ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างมากในการดูแลพระภิกษุอาพาธ เพื่อให้พระภิกษุอาพาธได้รับการดูแลโดยใช้หลักธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อได้ดูแลพระภิกษุอาพาธ ซึ่งแต่ละท่านเป็นบุคลากรที่สำคัญและสืบทอดพระพุทธศาสนา เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ สรรสร้างคุณประโยชน์ที่หลากหลายแก่ ชุมชน สังคม ประเทศชาติ เมื่อเข้าสู่ปัจฉิมวัย แก่ชรา ทุลาภาพ หรืออาพาธเรื้อรังขาดผู้ดูแล หลายรูป ต้องลาสิกขา เพื่อให้ญาติพี่น้องดูแล บางรูปขาดทุนทรัพย์ในการรักษาพยาบาล ส่งผลให้คุณภาพชีวิต ลดลง เป็นภาระแก่ผู้อื่น เพราะไม่ได้รับการดูแลรักษาพยาบาลบางรูป ขาดโอกาสเข้าถึงหลักประกันต่าง ๆ เท่าที่ควร

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการดูแลพระภิกษุอาพาธและผู้เกี่ยวข้องสำหรับนำไปใช้ภายในองค์การคณะสงฆ์ให้มีความสอดคล้องกับเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในการดูแลพระภิกษุสงฆ์อาพาธในเขตอำเภอเมืองชลบุรีให้ได้รับการดูแล และเอาใจใส่ยามเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ และทางด้านสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่พระภิกษุอาพาธต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
จำนวน 893

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ได้จำนวน 277 รูป

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็นกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ พระสังฆาธิการ พระสงฆ์ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ดูแลพระสงฆ์อาพาธ ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 10 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมจากแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียงและถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ 1. สถิติพรรณนา สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. สถิติอนุมาน เป็นสถิติที่ใช้วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีแบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ที่ส่งผลต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ นำมาวิเคราะห์โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

ผลการวิจัย

1. ระดับการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4 โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, $S.D.=0.37$) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$, $S.D.=0.51$) รองลงมาได้แก่ สมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$, $S.D.=0.44$) อุตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=0.47$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ทาน การให้การเสียสละ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.79$, $S.D.=0.47$)

พระสงฆ์มีระดับการปฏิบัติตามหลักการบริหารจัดการ 4M โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, $S.D.=0.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านการเงิน (Money) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, $S.D.=0.45$) รองลงมาได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.93$, $S.D.=0.46$) ด้านการบริหารบุคคล (Man) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, $S.D.=0.43$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ด้านการจัดการ (Management) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.73$, $S.D.=0.43$)

พระสงฆ์มีระดับการปฏิบัติตามบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$, $S.D.=0.40$) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ทางด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, $S.D.=0.48$) รองลงมาได้แก่ ทางด้านร่างกาย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=0.44$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ทางด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=0.50$)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

สมมติฐานที่ 1 หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านสมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ, ด้านอุตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้อื่น, ด้านทาน การให้การเสียสละ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ได้ร้อยละ 45.6 ($R^2=.456$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 2 การบริหารจัดการด้วยหลัก 4M ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุ
อาหารของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตาม
สมการดังนี้ คือ ด้านการจัดการ (Management) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) และด้าน
การบริหารบุคคล (Man) สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหาร
จัดการด้วยหลัก 4M ได้ร้อยละ 58.3 ($R^2 = .583$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01
จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของหลักสังคหวัตถุธรรม 4

หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ที่ได้รับการคัดเลือกเชิงสมการ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	1.005	.188		5.344	.000
ด้านสมานัตตดา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ (B4)	.383	.046	.425	8.358	.000
ด้านอรรถจริยา การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (B3)	.178	.047	.207	3.800	.000
ด้านทาน การให้การเสียสละ (B1)	.175	.049	.204	3.594	.000

Multiple R = .675^c, $R^2 = .456$, Adjusted $R^2 = .450$, Std. Error = .298, F= 76.335,
P= .000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 1 พบว่า หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุ
อาหารของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับ
ตามสมการดังนี้ คือ ด้านสมานัตตดา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ (B4) ด้านอรรถจริยา
การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (B3) ด้านทาน การให้การเสียสละ (B1) อย่าง
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนาย
หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ได้ร้อยละ 45.6 ($R^2 = .456$) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 1.005 + 0.383X_{1B4} + 0.178X_{1B3} + 0.175X_{1B1}$$

$$Zy^{\hat{}} = 0.425Z_{X1B4} + 0.207Z_{X1B3} + 0.204Z_{X1B1}$$

สมมติฐานที่ 2 การบริหารจัดการด้วยหลัก 4M ประกอบไปด้วย ด้านการบริหาร
บุคคล (Man) ด้านการเงิน (Money) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) ด้านการจัดการ
(Management) อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาหารของพระ
สังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน
(Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยมีตัวแปรที่ศึกษา คือ 1. ด้านการบริหาร
บุคคล (Man) 2. ด้านการเงิน (Money) 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) 4. ด้านการ
จัดการ (Management) ตามรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการบริหารจัดการด้วยหลัก 4 M

การบริหารจัดการด้วยหลัก 4M ที่ได้รับการคัดเลือกเชิงสมการ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	.482	.172		2.805	.005
ด้านการจัดการ (Management) (C4)	.358	.042	.385	8.427	.000
ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) (C3)	.274	.039	.313	7.010	.000
ด้านการบริหารบุคคล (Man) (C1)	.248	.044	.267	5.609	.000

Multiple R = .764^c, R² = .583, Adjusted R² = .579, Std. Error = .260, F= 127.431, P= .000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการด้วยหลัก 4 M ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านการจัดการ (Management) (C4) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) (C3) และด้านการบริหารบุคคล (Man) (C1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการด้วยหลัก 4 M ได้ร้อยละ 58.3 (R²=.583) ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$\hat{y} = 0.482 + 0.358X_{1C4} + 0.274X_{1C3} + 0.248X_{1C1}$$

$$\hat{Zy} = 0.385Z_{1C4} + 0.313Z_{1C3} + 0.267Z_{1C1}$$

3. การพัฒนาบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี 1. ทางด้านร่างกาย พบว่า การดูแลพระสงฆ์อาพาธต้องปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและเงื่อนไขสุขภาพ โดยเน้นการจัดอาหารที่เหมาะสมกับโรค เช่น อาหารอ่อนสำหรับผู้มีปัญหาทางเดินอาหาร และส่งเสริมการตรวจสุขภาพประจำปีเพื่อป้องกันโรคตั้งแต่เนิ่น ๆ นอกจากนี้ ต้องอำนวยความสะดวกในการเดินทางรักษาพยาบาล จัดที่พักสะอาด มีอากาศถ่ายเท และประสานงานกับหน่วยงานสาธารณสุขเพื่อเข้าถึงการรักษาเฉพาะทาง รวมถึงจัดอบรมทักษะการดูแลผู้ป่วยพื้นฐานให้พระอาสาสมัครในวัด สำหรับการดูแลระยะยาว ควรจัดระบบฐานข้อมูลสุขภาพและใช้เทคโนโลยีอย่างบัตรสมาชิกการ์ดเพื่ออำนวยความสะดวก ส่วนการดูแลประจำวัน ต้องจัดยา เวชภัณฑ์จำเป็น และเฝ้าระวังอาการป่วยอย่างใกล้ชิด โดยชุมชนและญาติโยมมีบทบาทช่วยเหลือในกิจกรรมพื้นฐาน เช่น การทำความสะอาดร่างกายหรือจัดเตรียมอาหาร 2. ทางด้านจิตใจ พบว่า การดูแลจิตใจพระสงฆ์อาพาธมีความสำคัญเทียบเท่ากับการรักษาสุขภาพกาย โดยควรให้การสนับสนุนทั้งด้านจิตใจและสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยให้ท่านฟื้นตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการหลักประกอบด้วย การให้กำลังใจผ่านการพูดคุยอย่างเข้าใจ การใช้ธรรมะเป็นเครื่องเยียวยา เช่น การอ่านธรรมะ สวดมนต์ หรือนั่งสมาธิ รวมทั้งจัดบรรยากาศให้สงบร่มรื่นด้วยการลดเสียง

รบกวนและปรับพื้นที่ให้เหมาะสมกับการพักผ่อนจิตใจ นอกจากนี้ควรส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มทางพุทธศาสนา เช่น การสนทนาธรรมหรือปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อสร้างพลังใจและลดความรู้สึกโดดเดี่ยว ที่สำคัญต้องมีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญทั้งทางธรรมและทางจิตวิทยา เพื่อออกแบบการดูแลที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล โดยเน้นการรักษาความเป็นส่วนตัวและใช้หลักธรรมะคลายทุกข์อย่างถูกวิธี แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้พระสงฆ์อาหารมีสติมั่นคงและสามารถผ่านพ้นช่วงการเจ็บป่วยได้ด้วยจิตใจที่สงบ 3. ทางด้านสังคม พบว่าการดูแลด้านสังคมสำหรับพระสงฆ์อาหารเน้นการสร้างระบบสนับสนุนจากชุมชน วัด และภาคีต่าง ๆ เพื่อให้พระสงฆ์ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในยามป่วยไข้ โดยญาติโยมและชุมชนควรมีส่วนร่วมผ่านการเยี่ยมเยียนอย่างเหมาะสม การช่วยเหลือด้านสาธารณสุข และการบริจาคสิ่งของจำเป็น นอกจากนี้ ควรจัดระบบอาสาสมัครหรือเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาลสงฆ์ หรือกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้การดูแลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีก็มีบทบาทสำคัญ เช่น การใช้บัตรสมาร์ทการ์ดเพื่อสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพ หรือการจัดสื่อธรรมะออนไลน์เพื่อให้พระสงฆ์อาหารยังคงมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาได้ แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงช่วยด้านร่างกายแต่ยังเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างพระสงฆ์ วัด และชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสังคมสามัคคีตามหลักธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์แห่งชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดูแลพระภิกษุอาหารของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ตามหลักหลักสังคหวัตถุธรรม 4 โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนหลักการบริหารจัดการ 4M โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.83$, S.D.=0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และบทบาทการดูแลพระภิกษุอาหารของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.82$, S.D.=0.40) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกัน จะเห็นได้ว่า การดูแลพระสงฆ์อาหารตามหลักสังคหวัตถุ 4 บูรณาการกับการบริหารจัดการ ช่วยให้ผู้ดูแลมีกำลังใจในการดูแลพระสงฆ์อาหาร และยังช่วยให้พระสงฆ์อาหารเป็นผู้ว่าง่ายเห็นอาการเจ็บป่วยเป็นเรื่องธรรมดาของสังขาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์ธงชัย สุนทรจาโร (2564) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกระบวนการในการส่งเสริมสุขภาพพระสงฆ์ตามธรรมนุญสุขภาพพระสงฆ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$, S.D.=0.42) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอัครวัฒน์ กิตติธนาโณ (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเสนาสนะตามมาตรฐานสุขาภิบาลภายในวัด อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารจัดการเสนาสนะตามมาตรฐานสุขาภิบาลภายในวัด อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวรวิญญู วรพลโณ (2567) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของวัดลินข้าง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า หลักการการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของวัดลินข้าง อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทาน อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี ตามหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านสมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ด้านอัตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ด้านทาน การให้การเสียสละ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายหลักสังคหวัตถุธรรม 4 ได้ร้อยละ 45.6 ($R^2=.456$) และการบริหารจัดการด้วยหลัก 4 M ส่งผลต่อบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มี 3 ด้าน โดยเรียงลำดับตามสมการดังนี้ คือ ด้านการจัดการ (Management) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) และด้านการบริหารบุคคล (Man) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายการบริหารจัดการด้วยหลัก 4 M ได้ร้อยละ 58.3 ($R^2=.583$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย จะเห็นได้ว่า หลักสังคหวัตถุมีความสำคัญต่อการดูแลพระภิกษุอาพาธ ผู้ดูแลพระภิกษุสงฆ์อาพาธจะต้องเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ถือประโยชน์ของผู้อื่นก่อน รวมถึงการเสียสละเวลาส่วนตัวในการดูแลพระภิกษุอาพาธ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกายุทธนา ยุทธนพลโณ (2567) ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วงสถานการณ์โควิด-19 ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของการส่งเสริมงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วง สถานการณ์โควิด-19 ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศและอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมงาน สาธารณะสงเคราะห์ช่วงสถานการณ์โควิด-19 ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วงสถานการณ์

โควิด-19 ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระศุภชัย ปณฺณาวชิโร (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ มีรายได้เพียงพอหรือไม่ และการมีผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิระยุทธ อคฺคธมฺโม (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการในการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่าการเปรียบเทียบการจัดการในการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยการทดสอบสมมติฐานพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการในการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวม โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

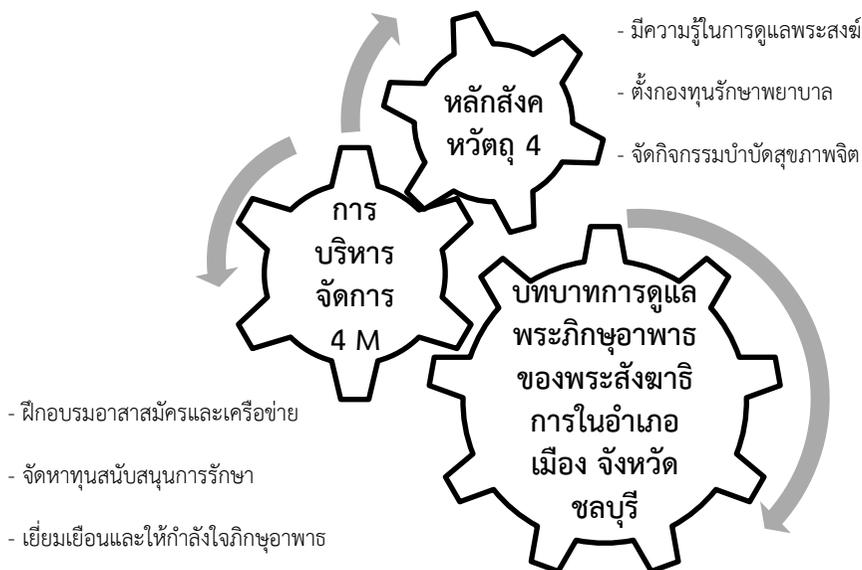
3. การพัฒนาบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี พบว่า การดูแลพระสงฆ์อาพาธจำเป็นต้องบูรณาการการดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างเป็นองค์รวม โดยเริ่มจากด้านร่างกายที่ต้องจัดอาหารเหมาะสมตามโรค ตรวจสอบสุขภาพประจำปี และอำนวยความสะดวกในการรักษาพยาบาล พร้อมทั้งจัดสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยให้สะอาดและปลอดภัย ด้านจิตใจเน้นการให้กำลังใจผ่านการพูดคุยอย่างเข้าใจ ใช้ธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ จัดบรรยากาศให้สงบเหมาะสมแก่การพักผ่อน และส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา ทางด้านสังคมต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยทั้งการช่วยเหลือจากญาติโยมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น บัตรสมาร์ตการ์ดหรือสื่อธรรมะออนไลน์ เพื่อให้การดูแลครบวงจรและยั่งยืน ทั้งนี้การผสมผสานแนวทางดูแลทั้งสามด้านดังกล่าวไม่เพียงช่วยฟื้นฟูสุขภาพของพระอาพาธอย่างรอบด้าน แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัด ชุมชน และสังคมตามหลักสังฆสามัคคีอีกด้วย จะเห็นได้ว่า การดูแลพระสงฆ์อาพาธต้อง ครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ไม่เพียงเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน ทำให้การดูแลเป็นไปอย่างยั่งยืนและเป็นไปตามหลัก

พุทธธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปริยัติกิตติยาภรณ์ (สุทัศน์ กิตตินาโม) (2561) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์จังหวัดตราด ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์จังหวัดตราด พบว่า พระสงฆ์สูงอายุทำกิจส่วนตัวส่วนรวมมีโภชนาการที่ดี สังฆประชาชนเคราะห้ช่วยกันไปการได้เทศน์บรรยายธรรม ประชุมทำกิจกรรมร่วมกัน การจัดการในวัดนอกรวัด การร่วมช่วยเหลือเป็นที่พึ่งของชุมชนและสังคม มีการฝึกจิต มีการปล่อยวาง นำผู้สูงอายุปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมทุกวันพระ และผู้สูงอายุเข้าวัดทำบุญฟังธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากองค์ความรู้จากการวิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้เป็นองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำไปใช้ได้จริงดังนี้

การดูแลพระสงฆ์อาหารให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ และทางด้านสังคม จำเป็นต้องอาศัยหลักการที่สมดุลระหว่างหลักพุทธธรรมกับการจัดการสมัยใหม่ โดยการนำสังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) มาบูรณาการกับ

หลัก 4 M (Man Money Material Management) เพื่อสร้างระบบการดูแลที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

1. ทางด้านร่างกาย พบว่า มีการดูแลสุขภาพทางกายของพระสงฆ์อาพาธเริ่มจากการพัฒนาศักยภาพของบุคคล (Man) โดยฝึกอบรมอาสาสมัครและเครือข่ายญาติโยมให้มีความรู้ในการดูแลพระอาพาธ ตามหลัก อุตถจริยา หรือการประพฤติประโยชน์ เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นไปอย่างถูกต้อง ในส่วนของด้านการเงิน (Money) ควรจัดหาทุนสนับสนุนผ่านหลักทาน เพื่อให้พระสงฆ์เข้าถึงการรักษาพยาบาลและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่จำเป็น ส่วนวัสดุอุปกรณ์ (Material) ต้องจัดเตรียมอาหารเสริม ยา และเวชภัณฑ์อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับหลักทานเช่นกัน ขณะที่การจัดการ (Management) เน้นการประสานงานกับโรงพยาบาลและหน่วยงานสาธารณสุข โดยยึดหลักสมานัตตตา หรือความเสมอภาค เพื่อให้พระสงฆ์ทุกองค์ได้รับบริการสุขภาพอย่างเท่าเทียม

2. ทางด้านจิตใจ พบว่า พระสังฆาธิการมีการดูแลสุขภาพจิตของพระสงฆ์อาพาธเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องเอาใจใส่โดยอาศัยบุคคล (Man) เช่น อาสาสมัครและพระสังฆาธิการที่ใช้หลักปิยวาจา ในการให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ เพื่อลดความเครียดและความวิตกกังวล ในด้านการเงิน (Money) ควรสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมจิตใจ เช่น ธรรมะบำบัดหรือการฝึกสมาธิ ซึ่งสะท้อนหลักอุตถจริยา ส่วนวัสดุอุปกรณ์ (Material) ควรจัดหาสื่อธรรมะและหนังสือจิตวิทยาเพื่อเป็นเครื่องมือในการเยียวยาจิตใจ ขณะที่การจัดการ (Management) ต้องจัดระบบการเยี่ยมเยียนและติดตามอาการอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักสมานัตตตา เพื่อสร้างความมั่นใจว่าพระสงฆ์จะไม่รู้สึกโดดเดี่ยว

3. ทางด้านสังคม พบว่า มีการดูแลทางสังคมเน้นการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยบุคคล (Man) ได้แก่ ชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ ที่ต้องร่วมมือกันตามหลักสมานัตตตา เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการฟื้นตัวของพระสงฆ์ ในส่วนทุนทรัพย์ (Money) อาจจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์จากความร่วมมือของวัดและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักทานเพื่อช่วยเหลือในระยะยาว สำหรับ วัสดุอุปกรณ์ (Material) สามารถใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ตามหลักปิยวาจา เพื่อให้คำแนะนำและติดตามอาการจากระยะไกลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการจัดการ (Management) ควรจัดเวทีเสวนาหรือกิจกรรมสร้างความเข้าใจในชุมชน โดยยึดหลัก อุตถจริยา เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างพระสงฆ์และญาติโยม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายการดูแลพระภิกษุอาพาธ โดยให้แต่ละวัดในอำเภอจัดพื้นที่สำหรับการดูแลพระภิกษุอาพาธและติดเตียง
2. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบาย หรือ MOU ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ในการดูแลพระภิกษุอาพาธ
3. คณะสงฆ์ควรมีการกำหนดนโยบายให้แต่ละตำบลสำรวจพระภิกษุอาพาธหรือติดเตียงที่ต้องได้รับการดูแลอย่างเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรดำเนินการจัดอบรมการดูแลพระภิกษุอาพาธหรือติดเตียงที่ถูกต้องตามกระบวนการดูแลรักษา
2. คณะสงฆ์ควรดำเนินการจัดทำความร่วมมือกับหน่วยงานทางด้านสาธารณสุข และทำ MOU กับหน่วยงานภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านสาธารณสุข
3. คณะสงฆ์ควรดำเนินการจัดทำสถานที่พักพิงสำหรับพระภิกษุอาพาธหรือติดเตียงให้เหมาะสมแก่สมณสาธูป และจัดเตรียมอุปกรณ์ที่สำคัญ ๆ ให้พร้อมอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อื่น ๆ
2. ควรศึกษากระบวนการการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อื่น ๆ
3. ควรศึกษารูปแบบการดูแลพระภิกษุอาพาธของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระครูปริยัติกิตตยาภรณ์ (สุทัศน์ กิตตินาโม). (2561). *รูปแบบการจัดการสุขภาวะแบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุของพระสงฆ์จังหวัดตราด* (ดุขุณีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขุณีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระใบฎีกายุทธนา ยุทธนปญโญ. (2567). *การส่งเสริมงานสาธารณะสงเคราะห์ช่วงสถานการณ์โควิด-19 ของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพิระยุทธ อคฺคธมฺโม. (2561). *การจัดการในการส่งเสริมสุขภาวะแบบองค์รวมของพระสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม* (สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอัศววัฒน์ กิตติธยาโณ. (2561). *การบริหารจัดการเสนาสนะตามมาตรฐานสุขาภิบาลภายในวัด อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ* (สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวรัญญู วรปญโญ. (2567). *การพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของวัดลั่นช้าง อำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบูรณ์* (สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศุภชัย ปญฺญาวชิโร. (2562). *บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา* (สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์ธงชัย สุนทรธรรมาจารุ. (2564). *รูปแบบการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาวะพระสงฆ์ตามธรรมนุญสุภาพพระสงฆ์ในจังหวัดนครราชสีมา* (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.